

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

Principy a pravidla územního plánování v pojmech

Seznam pojmů obsahuje výklad vybraných pojmů užitých v internetové publikaci Principy a pravidla územního plánování. Pojmy kapitol vztahujících se k udržitelnému a územnímu rozvoji (kapitoly A a B) jsou členěny na témata Územní rozvoj, Osídlení, Krajina. Výklad pojmu je proveden v souladu s textem publikace. U každého pojmu je odkaz na příslušnou kapitolu publikace, případně na právní předpis nebo jiný zdroj. Pojmy jsou vloženy do tématu, v němž jsou použity v publikaci.

Abecední seznam pojmů je provázán s příslušným pojmem formou křížového odkazu.

Téma: **Osídlení**

Abecední seznam pojmů:

aglomerace a městské regiony
deurbanizace
městské sídlo
osídlení
polyfunkčnost domu
reurbanizace
sídelní struktura
sídelní útvar
sídlo
suburbanizace
urbanizace
venkovské osídlení

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

osídlení

– soubor lidských obydlí a jejich skupin rozmístěných na určitém území.

Urbanisticky můžeme chápat osídlení jako soubor všech sídel (sídelních útvarů), všech základních výrobních a nevýrobních fondů a veškerého obyvatelstva na daném území, zahrnující i všechny vztahy mezi jednotlivými sídly (sídelními útvary) ve sféře výroby, obsluhy, bydlení a využívání volného času, vztahy mezi těmito sférami, jakož i důsledky antropogenních činností.

PaP: B.2.1 Území a osídlení (str. B.2 - 2)

sídelní útvar

– jednotka osídlení, která tvoří uzavřený, od jiných jednotek osídlení prostorově oddělený útvar. Prostorové uspořádání sídel a tvorba jejich vnitřní prostorové struktury je předmětem urbanismu.

PaP: B.2.1 Území a osídlení (str. B.2 - 2)
(Zásady a pravidla územního plánování. Brno: VÚVA, 1984)

sídelní struktura

– výslednice dlouhodobého vývoje, ve kterém se uplatnily vnitřní i vnější vlivy. Charakter a uspořádání sídel v osídlení, jejich vztahy a intenzita těchto vztahů vyjadřuje různé úrovně vývoje sídelní struktury a stupně urbanizace: od území pouze s dostřednými vazbami spádových sídel a nízkým stupněm urbanizace až po aglomerační území.

PaP: B.2.1 Území a osídlení (str. B.2 - 3)

aglomerace a městské regiony

– vyšší úroveň sídelní struktury s rozvinutou územní dělbou práce a s vysokým stupněm urbanizace (80 % a více). Tato území se vyznačují vyšším stupněm využití území, vyšší mobilitou obyvatel, aglomeračními výhodami; ale i vyšším nebezpečím ohrožení životního prostředí.

PaP: B.2.1 Území a osídlení

urbanizace

– proces koncentrace obyvatelstva do měst. Urbanizace byla způsobena zejména technologickým pokrokem a procesem industrializace (nabídka pracovních příležitostí ve městech) a společenskou změnou přechodu od feudálního ke kapitalistickému společenskému řádu, zejména zrušením nevolnictví (umožnění migrace do měst).

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

V této fázi dochází k vytváření relativně kompaktní urbanistické struktury s převažující blokovou zástavbou bytovými, především nájemními, domy kolem jádra města.

PaP: B.2.1 Území a osídlení (viz též B.2.2.1 Definice sídel str. B.2 – 23)

suburbanizace

– rozvoj nízkopodlažní zástavby v územích nacházejících se mimo kompaktní město. V suburbánním pásu je dosahováno vysokých relativních přírůstků obyvatel imigrací, zatímco centrum a starší čtvrtě populačně stagnují, popřípadě obyvatelstvo začíná postupně ubývat. Suburbanizace je často spojována se stěhováním obyvatel s vyšším sociálním statutem z centrálních částí města na předměstí, kde je zdravější životní prostředí.

PaP: B.2.1 Území a osídlení

deurbanizace

– pokles počtu obyvatel v celém vnitřním městě a populační stagnace předměstí.

PaP: B.2.1 Území a osídlení

reurbanizace

– oživení městských center, do kterých se vrací bydlení; budování administrativně-obchodních i nových bytových komplexů v místech opuštěných průmyslových zón.

PaP: B.2.1 Území a osídlení

venkovské osídlení

– venkovská sídla a krajina

Venkovská sídla jsou sídla s původním zemědělským posláním. Základem trvalých venkovských rurálních sídel byla obdělávatelná půda, střídavě obdělávaná nebo ležící ladem (trojpolní systém) a v důsledku sklizní potřeba uskladnění úrody. Komunity v těchto sídlech mohly narůstat díky extenzivnímu rozvoji na úkor odlesňovaných ploch. Za potraviny získávalo venkovské obyvatelstvo ve městech řemeslné, později průmyslové výrobky a substráty, usnadňující a zvyšující zemědělskou produkci. Svou současnou situaci (ztrátou pracovních příležitostí v primárním sektoru) se většina tradičních venkovských sídel stala obytným zázemím dostupných měst, ve kterých jejich obyvatelé nacházejí svou obživu, za kterou dojíždějí. V důsledku této situace dochází k určitému tempu a způsobu poměšťování původních venkovanů a jejich sídel, ze kterých se stávají součástí obtížněji definovatelné suburbánní zástavby.

PaP: B.2.1 Území a osídlení (str. B.2 – 25)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola E. POJMY

polycentrický rozvoj území

– důležitý územní princip pro zajištění udržitelného rozvoje. Jeho hlavním posláním je podpora územní soudržnosti prostřednictvím vyrovnanějšího sociálního a ekonomického rozvoje regionů. Z širšího pohledu lze polycentrizmus v území chápat jako síť sestávající z řady uzlů a jejich přímých a nepřímých vztahů.

PaP: B.2.1 Území a osídlení (str. B.2 - 14)

sídlo

– v současnosti prostorový útvar, vymezený katastrálními hranicemi, v jehož zastavěné části plošně dominují stavby pro bydlení a postupně (s jeho rozvojem) pro další účely, v rozsahu a proporcích podle typu, velikosti a poslání sídla. Zástavbu tvoří různá prostorová a funkční seskupení zastavěných a nezastavěných (veřejných, vyhrazených a soukromých) pozemků. Na správním území obce se může nacházet jedno i více různých sídel.

PaP: B.2.2 Sídla (str. B.2 – 19)

městské sídlo

– vyšší míra přebytků zakládá možnost směny zemědělských produktů za výrobky řemeslníků a za zboží obchodníků. Zajištění obživy těchto nezemědělských profesí postupně vytvářelo prostor pro vznik *sídel městského typu*. Dominantní, existenční roli měst postupně zastával sekundární sektor (průmyslová výroba), v současnosti terciér (služby) spolu s postupným rozvojem kvartéru (věda, výzkum, vysoké školství). V současné době jsou městská sídla aglomerátem minulých, současných a připravovaných podob urbánní existence (je registrována koexistenci průmyslových celků, postindustriálního rozmachu služeb a rostoucí informační a znalostní infrastruktury).

PaP: B.2.2 Sídla (str. B.2 – 24)

polyfunkčnost domu

– ve městě v podobě odlišných funkcí parteru a někdy i dalších podlaží (*tzv. sendvičové uspořádání*). Obdobně venkovskou zástavbu představoval soubor usedlostí, které byly současně hospodářskými provozy (stáje, stodoly), ubytovacími jednotkami pro rodinu a čeleď hospodáře, skladovacími prostory (sýpky) atp.

PaP: B.2.2 Sídla (str. B.2 – 24)

